

analyzed. It is noted that the decentralization processes that took place and now continue to take place in the EU countries provided for a set of measures at the legal, institutional, and organizational levels, and took into account the gradual transition from administrative to democratic decentralization, the gradual transfer of powers from the center to localities, the creation of the necessary regulatory and legal framework and solving issues of resource and financial management. Attention is drawn to the fact that Ukraine must also go through this difficult path. Decentralization reforms and the development of local self-government must, of course, be based on European standards and principles of governance, be gradual, systematic and capable of prompt correction. In this direction, the best European traditions should come in handy. It is justified that when implementing the European experience of decentralization, it is necessary to organically combine the best traditions of the EU countries, while paying more attention to the experience of those countries that are similar to Ukraine in terms of territorial, social, and cultural conditions, while modern political, socio-economic conditions should also be taken into account. which currently exist in Ukraine.

Keywords: *decentralization, European Union, reforming the territorial organization of power, self-government, local self-government.*

УДК 342.7

DOI: 10.31733/2078-3566-2022-3-94-100

Дарія ЛАЗАРЕВА®

кандидат юридичних наук, доцент
(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)

ПРАВО НА СВОБОДУ ТА ОСОБИСТУ НЕДОТОРКАННІСТЬ В ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ ТА ІТАЛІЇ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Досліджено право на свободу та особисту недоторканність крізь призму нормативно-правових актів в Україні та Італії. Висвітлено нормативно-правову базу Італії, в якій закріплено положення щодо забезпечення і дотримання права на свободу та особисту недоторканність. Звернено увагу на сприйняття італійським законодавством стандартів у цій сфері та вжиття відповідних заходів як Високої Договірної Сторони у Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Ключові слова: *право на свободу та особисту недоторканність, законодавство України, законодавство Італії, Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод.*

Постановка проблеми. Людина з наданими їй від народження правами і свободами є головною цінністю для будь-якої держави, про що свідчить відповідне законодавство. Є чимало теоретичних досліджень українських науковців, в яких висвітлюється необхідність першочергового забезпечення основоположних прав і свобод, зокрема права на свободу та особисту недоторканність, однак в доповнення до позиції про кореляцію національного законодавства з міжнародним є необхідність у зверненні до дослідження нормативно-правових актів цієї тематики закордонних країн, які також інтенсивно імплементують у власне законодавство міжнародні стандарти у галузі дотримання прав людини. На нашу думку, чимало корисних наукових результатів отримано із вивчення відповідного законодавства Італії.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Про актуальність тематики забезпечення права на свободу та особисту недоторканність свідчить значна кількість досліджень українських та зарубіжних науковців. Серед українських дослідників флагманами цієї тематики є В. Галаган, І. Гловюк, В. Горбачевський, Ю. Грошевий, В. Зеленецький, В. Зуєв, О. Капліна, В. Корнуков, О. Коровайко, О. Кучинська, Л. Лобойко, Г. Мамка, В. Маринів, О. Михайленко, В. Назаров, Л. Наливайко, В. Нор, В. Олійник, І. Петрухін, М. Погорецький,

© Д. Лазарева, 2022

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-5987-6643>

lazareva_d@ukr.net

М. Рабінович, В. Савицький, О. Сачко, О. Скакун, Т. Слінько, К. Степаненко, М. Строгович, О. Гарап, О. Тарасенко, О. Татаров, В. Тертишник, І. Тітко, В. Уваров, Л. Удалова, В. Фаринник, А. Шевчишен, О. Шило, М. Шумило, О. Яновська тощо. Треба зауважити, що наукову цінність мають дослідження В. Мірковець у цьому напрямі, зокрема дисертаційне дослідження «Забезпечення права на свободу та особисту недоторканність при застосуванні забезпечення кримінального провадження». Незважаючи на певну тематичну специфіку, авторка добре розкриває загальні положення забезпечення права на свободу та особисту недоторканність.

Метою статті є дослідження національних законодавств України та Італії на предмет якості у забезпеченні і дотриманні права на свободу та особисту недоторканність у порівняльно-правовому аспекті.

Виклад основного матеріалу. Право на свободу та особисту недоторканність як основоположне закладено в основу низки Основних законів держав, інших нормативно-правових актів різних рівнів і галузей. Дотримання права на свободу в аспекті розвитку цінностей сучасного суспільства є пріоритетним завданням всього світового товариства. Саме тому останнім часом активно провадить діяльність з розгляду численних заяв про порушення прав людини і громадянина ЄСПЛ. Про це свідчать справи, які стосуються дотримання права на свободу та особисту недоторканність, передбаченого ст. 5 Конвенції, а саме: «С., В. і А. проти Данії [ВП]»; «Петков і Профіров проти Болгарії» із висвітленням необхідності дотримання підстав для затримання для того, щоб воно було законним; «Обґрунтованість» підозри, яка є підставою для арешту, є важливою складовою гарантії, встановленої підпунктом (с) частини 1 статті 5 («Мехмет Хасан Алтан проти Туреччини» (Mehmet Hasan Altan v. Turkey), § 124; «Фернандес Педросо проти Португалії» (Fernandes Pedrosa v. Portugal), § 87) тощо [1, с. 24-27; 7]. У справі «Медведев та інші проти Франції» (рішення ЄСПЛ від 29 березня 2010 року, § 76) ЄСПЛ зауважено, що право на свободу та особисту недоторканність є значущим і вагомим, а його дотримання на національному та міжнародному рівнях є мірилом демократії та гуманності суспільства сучасності. Із даною аргументацією неможливо не погодитися, тому що демократичне суспільство починається із свободи особистості у будь-яких проявах цього права, тому вона повинна бути дотримана шляхом створення численних механізмів стримування насилля. Вищенаведені посилання на рішення ЄСПЛ щодо порушення права на свободу та особисту недоторканність становлять лише незначну частку від усього широкого загалу заяв та рішень щодо них, які вже оприлюднені або перебувають на розгляді ЄСПЛ. Це приклади значущих в аспекті цієї роботи рішень, тому можна підсумувати, що питання дотримання права на свободу та особисту недоторканність є актуальним для сучасного світового товариства і окремо для кожної держави.

На національному рівні в Україні питання захисту і охорони прав людини і громадянина посідає чільне місце. Зокрема, серед інститутів конституційного права інститут прав людини є центральним серед інших, що свідчить про його значущість. Конституція України як Основний закон є основою національного законодавства, а тому у ст. 3 передбачено, що «права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави» [3]. Відповідно до ст. 29 Конституції України «кожна людина має право на свободу та особисту недоторканність», тобто жодна особа без мотивованого рішення суду або без визначених законом підстав не може бути затримана, заарештована або триматися під вартою [4]. У даному випадку вбачається кореляція між міжнародним та національним законодавством, а саме: ст. 5 Конвенції. Українське законодавство в аспекті дотримання права на свободу та особисту недоторканність так розкриває його сутність:

- людина від народження є вільною, оскільки право на свободу та особисту недоторканність є природним правом і не може бути надане або подароване державою;
- права на свободу та особисту недоторканність не можна позбавити, воно може бути лише обмежене за умови дотримання вимог закону, який не допускає свавільного позбавлення свободи;
- Конституція України, кодифіковані закони та інші нормативно-правові акти передбачають перелік винятків, за умови існування яких право на свободу та особисту недоторканність може бути обмежено;
- широкий перелік підстав обмеження права на свободу та особисту

недоторканність передбачено у ст. 5 Європейської конвенції з прав людини, яка є фундаментом для національного законодавства будь-якої держави, а тому у законодавстві України, зокрема, перелік вищезазначених винятків для обмеження свободи не може бути ширшим [1].

Ця концепція сьогодні є у національному законодавстві і цілком відповідає міжнародним стандартам, однак ця взаємозгодженість існувала не завжди, бо вона є результатом тривалого розвитку законодавчих стандартів України, звернення їх до міжнародного права та генези захисту і охорони права на свободу і особисту недоторканність. Переломним моментом у зростанні цінностей прав людини і громадянина в Україні є здобуття незалежності 24 серпня 1991 року, що потягнуло за собою визнання України як самостійного суб'єкта міжнародного права та долучення її до низки міжнародних організацій, як-от Рада Європи тощо. Конституція України як своєрідний доробок прав і свобод людини і громадянина, які повинні дотримуватися і захищатися державою, є найпотужнішою ланкою у системі закріплення прав людини, зокрема права на свободу та особисту недоторканність, норми якої корелюють із нормативно-правовими актами міжнародного значення. Поряд із Конституцією України існують важливі ланки в системі захисту прав і свобод людини: Конституційний Суд України та Уповноважений Верховної Ради з прав людини, які здійснюють контроль за дотриманням прав людини в межах національного механізму захисту прав і свобод людини і громадянина [2-3].

Становлення міжнародного і національного законодавства в аспекті захисту прав і свобод людини і громадянина – це тривалий процес, який залежить від численних об'єктивних факторів, зокрема участі у ньому науковців, які формують і вносять пропозиції, створені за результатами досліджень, до структурування певного нормативного документа або виведення та усталення тієї чи іншої дефініції. Саме тому наукова думка стосовно представлення права на свободу та особисту недоторканність у різні часи також не була однозначною, власне, як і доробок міжнародних та національних нормативно-правових актів.

Стосовно сутності і природи права на свободу та особисту недоторканність як основоположного і невід'ємного права людини і громадянина висловлювалося багато закордонних та українських науковців, що свідчить про неабияку актуальність цього питання в сучасній світовій науці, яка формує не тільки концептуальні погляди на те чи інше політико-правове питання, але й надає пропозиції для законотвірчої діяльності [5-6].

Відповідно до п. 1 ст. 5 Конвенції кожному гарантується і забезпечується право на свободу та особисту недоторканність, за винятком визначених у цій статті Конвенції обставин, які треба зарахувати до переліку винятків із загального правила обмеження права на свободу та особисту недоторканність. Італія як Висока Договірна Сторона імплементувала ці положення щодо забезпечення права на свободу та особисту недоторканність в національне законодавство. Треба зауважити, що Італія як Висока Договірна Сторона не уповноважена створювати додаткові види підстав для арешту або затримання осіб, адже вона діє виключно в межах, визначених положеннями Конвенції. Зауважимо, що умови правомірного обмеження права на свободу та особисту недоторканність є уніфікованими для усіх національних законодавств, які є Високими Договірними Сторонами та імплементували положення Конвенції. ЄСПЛ надав чітке роз'яснення умов правомірного обмеження права на свободу та особисту недоторканність, поширених у правозастосовчій практиці. Держава може позбавити особу свободи виключно відповідно до визначеної процедури та за наявності умов правомірного обмеження досліджуваного нами права. У практиці італійських правоохоронних органів поширеною є думка щодо того, що це положення обмежує повноваження держави, адже, як вказує практика Комісії та ЄСПЛ, термін «закон» не означає виключно внутрішні законодавчі та підзаконні акти, а має більш широкий та об'єктивний зміст. Також звертається увага на темпоральний аспект обмеження права на свободу та особисту недоторканність, особливо позбавлення фізичної свободи на більший строк, аніж це необхідно. Відповідно таке позбавлення є порушенням конвенціональних норм. Це положення зазначено також і в правозастосовчій практиці Італії [7].

У ст. 5 Конвенції розглядається не тільки питання захисту фізичної свободи, а також захист від довільного арешту або затримання, тобто усі ті випадки, які можуть стати формою свавільного обмеження права на свободу та особисту недоторканність. При цьому треба наголосити на тому, що стаття 5 Конвенції не гарантує захист

досліджуваного нами права від менш серйозних форм обмеження свободи, особистої недоторканності, до яких потрібно віднести ситуації обмеження свободи під час дотримання правил дорожнього руху, обов'язковій реєстрації іноземців або громадян, у значній кількості випадків, коли йдеться про нагляд за умовно звільненими особами, запровадження комендантської години або інших видів контролю, які серйозно не обмежують свободу пересування в межах території проживання. Не треба плутати ці ситуативні моделі із серйозними обмеженнями права на свободу та особисту недоторканність, як-от: затримання особи або поміщення її до спеціалізованих ізолюючих установ. Адже положення Конвенції спрямовані на забезпечення права на свободу та особисту недоторканність у випадках, пов'язаних з обмеженням свободи, які підпадають під дію кримінального закону [8].

У межах цього аналізу треба звернутися до практики ЄСПЛ, у якій зазначається, що наявність факту неправомірного позбавлення свободи відповідно до вимог статті 5 Конвенції вирішується індивідуально у кожному випадку. Із цього випливає, що зазначені положення досить гнучкі і динамічні, про що свідчить практика ЄСПЛ. Щодо диференціації випадків свавільного порушення права на свободу та особисту недоторканність, то, наприклад, можна навести рішення ЄСПЛ у справі «Енгель та інші проти Нідерландів» (1976), в якому розкрито питання правомірності обмеження права на свободу та особисту недоторканність військовослужбовців, які проживають в казармах. Зазначено, що необхідність проживання військовослужбовців в казармах не суперечить положенням ст. 5 Конвенції, адже військова служба відповідно до відповідних міжнародних та національних нормативно-правових актів передбачає проживання військовослужбовців в казармах і таке обмеження не виходить за межі звичайної військової служби, а отже, не суперечить положенням ст. 5 Конвенції. При цьому означені вище положення Конвенції передбачають диференціацію, наприклад, якщо проживання в казарменних приміщеннях для військовослужбовців є прийнятним, то протилежною ситуацією є із цивільними особами, для яких такі положення є неприйнятними. Звертаючись до рішення по справі «Гуццарді проти Італії» (1980), ми з'ясували, що особа, обмежена у кількості та різновиді контактів із суспільством, позбавлена свободи, тому існують підстави для того, щоб говорити про випадки свавільного порушення права на свободу та особисту недоторканність. Як уже зазначалося нами раніше, право на свободу та особисту недоторканність є невід'ємним правом, а тому особа не може відмовитися від обсягу прав, належних їй відповідно до ст. 5 Конвенції [9].

Італійське законодавство також звертає увагу на оцінку добровільності позбавлення волі. Навіть якщо особа добровільно погодилася на обмеження або позбавлення свободи, вона не може бути позбавлена забезпечення права на свободу та особисту недоторканність. Висловлення згоди на здійснення ув'язнення не може вказувати на автоматичне забезпечення права на свободу та особисту недоторканність, а також законність обмеження досліджуваного нами права. Ця позиція висловлена у рішенні ЄСПЛ по справі «Де Вільде, Оомс та Версіп проти Бельгії» (1971), в якій зазначено, що право на свободу та особисту недоторканність, відповідно до положень Конвенції, є надзвичайно важливим, а тому особа не може бути свавільно його позбавлена навіть за умови добровільної згоди на позбавлення волі. Спектр гарантій права на свободу та особисту недоторканність, передбачений ст. 5 Конвенції та іншими її положеннями, при цьому є незмінним [10].

Як уже нами зазначалося, право на свободу та особисту недоторканність є пріоритетним для забезпечення і дотримання серед основоположних прав, визначених Конвенцією. Натомість Конституція Італії (1948 р.) визначає політичні межі діяльності та організації держави. Фундаментальні елементи або структурні принципи конституційного права, що регулюють організацію держави, є такими: демократія, як викладено в статті 1; так званий персоналістичний принцип, викладений у статті 2, який гарантує повну та ефективну повагу до прав людини; принцип плюралізму в межах цінності демократії (ст. ст. 2 і 5); важливість праці як центральної цінності італійської спільноти (ст. ст. 1 і 4); принцип солідарності (ст. 2); принцип рівності, викладений у ст. 3 (це також основний критерій, який застосовується в судовій системі при винесенні вердикту); принципи єдності та територіальної цілісності (ст. 5); і, перш за все, відповідні принципи, включаючи соціальну державу/благополуччя, верховенство права та повагу до прав людини та основних свобод, таких як свобода листування, свобода

пересування, свобода релігії чи переконань, а також свобода думки та вираження. Зауважимо, що треба звернути увагу на гарантію повної та ефективної поваги до прав людини, серед яких забезпечення права на свободу та особисту недоторканність [11].

Італійська правова система спрямована на забезпечення ефективної системи гарантій для повного та широкого захисту основних прав особи. Дійсно, ми покладаємося на міцну систему правил, насамперед конституційного характеру, за якими повага до прав людини є одним із основних стовпів. На практиці, перш ніж вплинути на такі права, італійська правова система надає особам широкий спектр засобів захисту. Італійська правова система не допускає жодної свавільної поведінки, яка суперечить основним свободам, зокрема свавільного порушення права на свободу та особисту недоторканність. Коли здається, що положення італійського законодавства впливає на очікування базових індивідуальних потреб, насправді ми стикаємося з «modus procedendi», спрямованим на захист основних прав, таких як право на життя, безпеку, особисту свободу та безпеку. Це певним чином метод «утримання пошкоджень»; за допомогою якого основоположні права захищені, однак у виняткових випадках відповідно до законодавства можуть бути обмежені [10].

Особливої уваги в межах теоретичних досліджень щодо забезпечення права на свободу та особисту недоторканність в законодавстві Італії заслуговує діяльність Конституційного Суду Італії як складового національної системи захисту. Суд розглядає лише порушення конституційного рівня (Конституційний суд складається з п'ятнадцяти суддів; одна третина призначається президентом Республіки Італія/глава держави, одна третина – парламентом на спільній сесії та одна третина — звичайним та адміністративним верховним судом). Конституційний Суд виконує свій обов'язок одного з найвищих охоронців Конституції різними способами. Проте в системі законодавства Італії право на свободу та особисту недоторканність забезпечується не тільки судом, але й правоохоронними органами та низкою інших державних інституцій. Така широта повноважень щодо забезпечення цього права вказує на напрям діяльності держави в аспекті протидії свавільного порушення досліджуваного нами права та скорочення таких випадків [11].

Висновки. Забезпечення права на свободу та особисту недоторканність в законодавстві Італії є одним із пріоритетних напрямів діяльності держави як правової. Зважаючи на те, що Італія є Високою Договірною Стороною Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, оцінюються ризики свавільного порушення досліджуваного нами права та вживаються заходи щодо скорочення таких випадків. Італійське законодавство також звертає увагу на оцінку добровільності позбавлення волі. Навіть якщо особа добровільно погодилася на обмеження або позбавлення свободи, вона не може бути позбавлена забезпечення права на свободу та особисту недоторканність. Висловлення згоди на здійснення ув'язнення не може вказувати на автоматичне забезпечення права на свободу та особисту недоторканність, а також законність обмеження досліджуваного нами права, що висвітлюється в межах судової практики та національних нормативно-правових актах.

Список використаних джерел

1. Посібник зі статті 5 – Право на свободу та особисту недоторканність. Рада Європи, Європейський суд з прав людини, 2012. 43 с.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України в редакції від 14.05.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
3. Кононенко В. П. Встановлена Конституцією України та практикою Європейського суду з прав людини презумпція свободи в нормах нового КПК України. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2012. № 4(59). Ч. 1. С. 127–131.
4. Короткевич М. Є., Пушкар П. В. Зміст обов'язку суду забезпечити дотримання права на свободу та особисту недоторканність у світлі практики Європейського суду з прав людини. *Вісник Верховного Суду України*. 2015. № 8. С. 36–48.
5. Завтур В. А. Презумпція свободи особи при застосуванні пункту «С» статті 5 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод: практика Європейського суду з прав людини і національний контекст. *Практика Європейського суду з прав людини в діяльності органів прокуратури і суду: виклики та перспективи* : матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 13 черв. 2018 р.) ; уклад.: Мінченко С. І. та ін. Київ : Нац. акад. прокуратури України, 2018. С. 81–85.
6. Україна та Європейський суд з прав людини. *Постійне представництво України при Раді Європи*. URL : <https://coe.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/ukrayina-ta-yevropejskij-sud-z-prav-lyudini>.

7. Чанєв проти України (Chaney v. Ukraine), заява № 46193/13, 9 жовтня 2014 року. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_a37#Text.
8. Романюк Я. М. Право на свободу та особисту недоторканність: обов'язок суду забезпечити дотримання та допустимі обмеження права через призму практики Європейського суду з прав людини. URL : [https://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/\(print\)/02FED0BDBC66266DC22580ED002569AF](https://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/(print)/02FED0BDBC66266DC22580ED002569AF).
9. Вітольд Литва проти Польщі (Witold Litwa v. Poland), заява № 26629/95, § 78, 04 квітня 2000 р. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-58537%22%7D>.
10. Крянге проти Румунії (Creangă v. Romania), № 29226/03, п. 88, § 84, 23 лютого 2012 р. URL : <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-57479%22%7D>.
11. А. та інші проти Сполученого Королівства (A. and Others v. the United Kingdom), [ВП], заява № 3455/05, § 164, 19 лютого 2009 р. URL : <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-91403%22%7D>.

Надійшла до редакції 25.08.2022

References

1. Posibnyk zi statii 5 – Pravo na svobodu ta osobystu nedotorkannist [Guide to Article 5 – Right to liberty and security]. Rada Yevropy, Yevropeyskiy sud z prav liudyny, 2012. 43 p. [in Ukr.].
2. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy [Criminal Procedure Code of Ukraine] : Zakon Ukrainy v redaktsii vid 14.05.2021. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>. [in Ukr.].
3. Kononenko, V. P. (2012) Vstanovlena Konstytutsiieiu Ukrainy ta praktykoiu Yevropeiskoho sudu z prav liudyny prezumptsiia svobody v normakh novoho KPK Ukrainy [The presumption of freedom established by the Constitution of Ukraine and the practice of the European Court of Human Rights in the norms of the new CPC of Ukraine]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu vnutrishnikh sprav*. № 4(59). Part 1, pp. 127–131. [in Ukr.].
4. Korotkevych, M. Ye., Pushkar, P. V. (2015) Zmist oboviazku sudu zabezpechyty dotrymattia prava na svobodu ta osobystu nedotorkannist u svitli praktyky Yevropeiskoho sudu z prav liudyny [The content of the court's duty to ensure compliance with the right to freedom and personal integrity in the light of the practice of the European Court of Human Rights]. *Visnyk Verkhovnoho Sudu Ukrainy*. № 8, pp. 36–48. [in Ukr.].
5. Zavtur V. A. (2018) Prezumsiya svobody osoby pry zastosuvanni punktu «S» statii 5 Konventsiyi pro zakhyst prav liudyny ta osnovopolozhnykh svobod: praktyka Yevropeys'koho sudu z prav liudyny i natsional'nyy kontekst [Presumption of personal freedom when applying point «C» of Article 5 of the Convention on the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms: the practice of the European Court of Human Rights and the national context]. *Praktyka Yevropeys'koho sudu z prav liudyny v diyal'nosti orhaniv prokuratury i sudu: vyklyky ta perspektyvy : materialy I Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (m. Kyiv, 13 cherv. 2018 r.) ; uklad.: Minchenko S. I. ta in. Kyiv : Nats. akad. prokuratury Ukrainy*, p. 81–85. [in Ukr.].
6. Ukraina ta Yevropeyskiy sud z prav liudyny [Ukraine and the European Court of Human Rights]. Postiine predstavnytstvo Ukrainy pry Radi Yevropi: ofitsiyni vebseit. URL : <https://coe.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/ukrayina-ta-yevropeyskij-sud-z-prav-liudini>. [in Ukr.].
7. Chaney proty Ukrainy (Chaney v. Ukraine), zaiava № 46193/13, 9 zhovtnia 2014 roku [Chaney v. Ukraine (Chaney v. Ukraine), application No. 46193/13, October 9, 2014]. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_a37#Text. [in Ukr.].
8. Romaniuk, Ya. M. Pravo na svobodu ta osobystu nedotorkannist: oboviazok sudu zabezpechyty dotrymattia ta dopustymi obmezhenia prava cherez pryzmu praktyky Yevropeiskoho sudu z prav liudyny [The right to liberty and personal integrity: the duty of the court to ensure compliance and permissible limitations of the right through the lens of the practice of the European Court of Human Rights]. URL : [https://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/\(print\)/02FED0BDBC66266DC22580ED002569AF](https://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/(print)/02FED0BDBC66266DC22580ED002569AF). [in Ukr.].
9. Vitold Litva proty Polshchi (Witold Litwa v. Poland), zaiava № 26629/95, § 78, April 4, 2000]. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-58537%22%7D>. [in Ukr.].
10. Krianhe proty Rumunii (Creangă v. Romania), № 29226/03, p. 88, § 84, 23 liutoho 2012 r. [Creangă v. Romania, No. 29226/03, § 88, § 84, 23 February 2012.]. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-57479%22%7D>. [in Ukr.].
11. A. ta inshi proty Spoluchenoho Korolivstva (A. and Others v. the United Kingdom), [VP], zaiava № 3455/05, § 164, 19 liutoho 2009 r. [A. and Others v. the United Kingdom, [GC], Application No. 3455/05, § 164, 19 February 2009]. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-91403%22%7D>. [in Ukr.].

ABSTRACT

Daria Lazareva. The right to freedom and personal integrity in the legislation of Ukraine and Italy: comparative legal aspect. The right to freedom and personal integrity has been studied through the prism of normative legal acts in Ukraine and Italy. The normative and legal framework of Italy, in which provisions regarding the provision and observance of the right to freedom and personal inviolability, have been established. The attention has been drawn to the adoption of standards in this area by Italian legislation and the adoption of appropriate measures as a High Contracting Party to the Convention on the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms.

The author has concluded that ensuring the right to freedom and personal integrity in Italian legislation is one of the priority directions of the state as a legal entity. Given that Italy is a High Contracting Party to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, the risks of arbitrary violation of the law we are investigating are assessed and measures are taken to reduce such cases. Italian legislation also pays attention to the assessment of the voluntariness of deprivation of liberty. Even if a person has voluntarily agreed to the restriction or deprivation of liberty, he cannot be deprived of the right to liberty and personal integrity. Expressing consent to imprisonment cannot indicate the automatic provision of the right to freedom and personal integrity, as well as the legality of the limitation of this right, which is covered by judicial practice and national regulatory legal acts.

Keywords: *the right to freedom and personal integrity, legislation of Ukraine, legislation of Italy, Convention on the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms.*

УДК 340+349

DOI: 10.31733/2078-3566-2022-3-100-106

Світлана НІКОЛАЙЧУК[©]

кандидат юридичних наук
(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)

**СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ
АКТ ТА ІНДИВІДУАЛЬНИЙ АКТ: ТЕОРІЯ ТА СУДОВА
ПРАКТИКА**

У статті висвітлено сутність співвідношення понять нормативно-правовий акт та індивідуальний акт. Правотворча та правозастосовна діяльність публічної адміністрації виражається в ухваленні та реалізації правових актів, які є головним засобом регулювання відносин у сфері діяльності органів виконавчої влади, це одна з основних форм реалізації завдань і функцій органів державної влади та місцевого самоврядування. Правові акти в діяльності публічної адміністрації, з одного боку, слугують впорядкованості та стабільності адміністративно-правових відносин, з іншого – є підставою зміни прав, свобод та інтересів осіб у публічній сфері.

Сформульовано авторське визначення нормативно-правового акта як офіційного письмового документа, ухваленого уповноваженим органом публічної адміністрації (посадовою особою), за встановленою правотворчою процедурою, який містить норми права, розрахований на невизначене коло осіб і яким регулюються суспільні відносини. Під індивідуальним актом запропоновано розуміти офіційний письмовий документ, ухвалений за встановленою адміністративною процедурою, який розрахований на конкретну особу (ситуацію) і внаслідок якого встановлюються, змінюються чи припиняються права (обов'язки) суб'єкта, якого стосується цей акт.

Ключові слова: *акти, правові акти, публічна адміністрація, суб'єкти владних повноважень, адміністративне судочинство, оскарження.*

Постановка проблеми. Правотворча та правозастосовна діяльність публічної адміністрації виражається в ухваленні та реалізації правових актів, які є головним засобом регулювання відносин у сфері діяльності органів виконавчої влади, це одна з основних форм реалізації завдань і функцій органів державної влади та місцевого самоврядування. Правові акти в діяльності публічної адміністрації, з одного боку, слугують впорядкованості та стабільності адміністративно-правових відносин, з іншого

© С. Ніколайчук, 2022

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-5213-3460>

svitlanavn@ukr.net